

वर्धिल्लु AK. 3, 1, 28. MED. n. 121. (हरिः) कर्माण्यारभते कर्तुं कीनाश इव वर्धनः wie ein Geizhals, der immer reicher und reicher wird, MBh. 5, 2336. — b) *mehrend, stärkend; ergötzend, begeisternd; Wachstumgeber, Mehrer* u. s. w.: इयं ते गीः सद्मिद्वर्धनी भूत् RV. 10, 4, 7. यज्ञो हि ते इन्द्र वर्धनी भूत् 3, 32, 12. 5, 73, 10. 7, 22, 7. 8, 51, 4. कृषिा वर्धनेन त्रा- तारमिन्द्रमकृषोर्वध्यम् VS. 8, 46. यो वर्धनं श्रोषधीनाम् RV. 7, 101, 2. स्तोमस्य 8, 8, 5. ० नी राष्ट्रस्य Ait. Br. 8, 7. श्रोत्रसः Suçr. 1, 175, 10. als Beiw. Çiva's Wachstumgeber MBh. 13, 1232. In comp. mit dem obj.: पि- ताग्रि° Suçr. 1, 217, 21. विष° Spr. 489. वित° M. 10, 85. राशि° Spr. 4839. वर्ष° Uttarak. 66, 8 (85, 8). सेतान° Jāgñ. 1, 90. मान° M. 9, 115. कीर्ति° MBh. 1, 121. हृच्छय° 3, 2154. कृष° Hariv. 6369. 14354. R. 1, 1, 17. 2, 45, 7. 3, 79, 24. 5, 80, 30. 86, 13. Spr. 4250 (fem.). Rāga-Tar. 3, 137. Bhāg. P. 3, 4, 34. 19, 38. 5, 1, 23. 7, 1, 4. 8, 22, 28. Verz. d. Oxf. H. 20, b, 7. 68, a, No. 119, Z. 10. सन्न° fördernd Bhāg. P. 1, 7, 2. श्रपवर्ग° 3, 25, 12. पुर° Wohlfahrt verleihend Hariv. 8187. कुरु° erfreuend MBh. 1, 1739. 14, 403. केकय° R. 7, 38, 13. मनोनयन° ergötzend Bhāg. P. 3, 28, 16. 4, 8, 49. — 2) m. a) *Ueberzahn* Suçr. 1, 303, 10. 304, 13. — b) N. pr. eines Wesens im Gefolge Skanda's MBh. 9, 2540. eines Sohnes des Kṛṣṇa von der Mitravindā Bhāg. P. 10, 61, 16. — 3) f. ई a) *Besen* H. 1016. HALĀJ. 2, 147. — b) *ein Wasserkrug von best. Form* H. 1021, v. l. an. 3, 411. MED. HALĀJ. 2, 162. PAÑKAT. 3, 6, 7. GĀRUPA-P. 48 im ÇKDr.; vgl. वर्धनी. — 4) n. a) *Wachsthum, Zunahme; = वृद्धि* Traik. 3, 3, 249. H. an. MED. ईकृते मांसशोषितवर्धनम् MBh. 12, 12053. कुलस्य R. 1, 13, 55. यशसः 2, 74, 26. *das Gedeihen, Mächtigwerden* Spr. 1828. 2755. स्वपत्° R. 6, 11, 11. — b) *Vergrößerung: वेदि° Kāṭi. Ça. 8, 8, 22. आशानाम्* Spr. 651. — c) *Stärkungsmittel; Ergötzung, Begeisterung* RV. 1, 10, 10. 52, 7. 80, 1. यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमः 2, 12, 4. 39, 8. 8, 81, 5. 10, 49, 1. यो भो- जनं च दयते च वर्धनम् 2, 13, 6. 3, 36, 1. 8, 1, 3. इदमुच्यते वचः स्वादेः स्वादीयो हृद्राप वर्धनम् 1, 114, 6. 140, 3. Nir. 4, 19. — d) *das Aufziehen, Grossziehen: बालयोः* Kathās. 21, 119. — Vgl. श्रएड°, शशोक°, उक्थ°, कन्द°, कफ°, कमल°, कुल°, केश°, क्रोध°, लत्र°, गो°, चारुवर्धना, दे- ववर्धन, क्षुन्न°, द्रव्य°, धर्म°, धान्य°, नन्द°, नन्दि°, नृणा°, पशु°, पुण्ड°, पुण्य° (als adj. Verdienst mehrend Hariv. 14354), पुष्टि°, प्रभाकर°, बल°, ब्रह्म°, भूमि°, भोग°, मति°, मित्र°, मेरु°, यज्ञ°, रक्त°, रति°, रत्न°, राज°, राव्य°, राम°, राव्य°, राष्ट्र°, लक्ष्मि° (unter लक्ष्मि), लिङ्ग°, वंश°, शंकर°, शंभु°, स्तोम°.

2. वर्धन (von 2. वर्ध्) n. *das Abschneiden* AK. 3, 3, 7. Traik. 3, 3, 219. H. 372. an. 3, 411. MED. n. 121. HALĀJ. 4, 44. — Vgl. नाभि°.

वर्धनसूरी m. N. pr. eines Ġaina-Lehrers Wilson, Sel. Works I, 294.

वर्धनस्वामिन् m. Bez. eines best. Heiligtums (einer Statue) Rāga-Tar. 3, 357. 6, 191.

वर्धनिका (von वर्धन) s. चतुर्वर्धनिका. Nach Vjutt. 208 ist वर्धनिका bei den Buddhisten ein zur Aufbewahrung geheiligten Wassers dienen- des Fläschchen (abgebildet bei PALLAS, Sammlung hist. Nachr. über die mongolischen Völkerschaften II, Pl. IX, Fig. 22). In dieser Bed. viel- leicht nur fehlerhaft für वर्धाविका.

वर्धनीय (vom caus. von 1. वर्ध्) adj. *zu mehren, zu verstärken: मति* R. Gorr. 2, 23, 12. गर्व Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 7, 9, Çl. 33.

dessen Wohlfahrt zu fördern ist: ज्ञातयो वर्धनीयास्तेर्य इच्छत्यात्मनः शु- भम् MBh. 5, 1463. 7, 6421. Hariv. 8747.

वर्धमान (von 1. वर्ध्) 1) adj. s. u. वर्ध्. — 2) m. *Ricinus communis* (we- gen seines starken Wuchses so genannt) AK. 2, 4, 2, 32. Traik. 3, 3, 249. H. an. 4, 188. MED. n. 205. Hār. 108. Suçr. 2, 284, 7. — 3) m. *süsse Citronen* Rāga. im ÇKDr. auch f. श्रा ebend. — 4) Bez. einer best. Fi- gur Varāh. Bhā. S. 50, 2. 71, 5. 79, 21. 94, 2. Lalit. ed. Calc. 122, 20. 334, 18. — 5) m. n. eine Schlüssel von best. Form Traik. H. 1024. H. an. MED. Hār. 167. HALĀJ. 2, 160. MBh. 7, 2930 (m.). तिलपूर्णानि वर्धमानानि 13, 3263. 4243. Suçr. 1, 107, 5. — 6) m. n. ein Haus, das nach der Süd- seite keinen Ausgang hat, H. an. HALĀJ. 2, 150. Varāh. Bhā. S. 53, 33. 36. R. 5, 10, 4. चतुःशलं दक्षिणादार्क्षीनं तु वर्धमानमुदाहृतम् Matsya-P. 241 (nach AUFRECHT). — 7) m. Bez. einer best. Verbindung der Hände Verz. d. Oxf. H. 86, a, 33. 202, a, 18. b, 24. — 8) f. श्रा eine Gājatri mit 6, 7, 8 (8, 6, 8) Silben RV. Prāt. 16, 15. fg. Colebr. Misc. Ess. II, 152 (1, 7). Ind. St. 8, 239. fg. — 9) n. ein anderes Metrum Colebr. Misc. Ess. II, 165 (VII, 2). Ind. St. 8, 356. fg. — 10) m. eine Art Räthsel (प्रश्नभेद) Traik. H. an. MED. — 11) m. Bein. Vishṇu's Traik. 1, 1, 32. 3, 3, 249. H. ç. 68. H. an. MED. — 12) m. N. pr. eines Berges und Districtes (das heutige Bardwān) Kūrmākara im Ġjotistattva nach ÇKDr. Varāh. Bhā. S. 14, 7. 16, 5. Bhāg. P. 5, 20, 21. Mār. P. 59, 13. Kshitiç. 45, 4. 48, 7. n. N. pr. einer Stadt (vgl. वर्धमानपुर) Kathās. 24, 19. PAÑKAT. 26, 10. f. श्रा desgl. Ver. in Lā. (III) 23, 10. m. N. pr. eines Grāma Rāga-Tar. 4, 269. m. pl. N. pr. eines Volkes Mār. P. 58, 14. — 13) m. N. pr. verschiedener Männer: der 24te Arhant der gegenwärtigen Avasarpinī, = वीर H. 30. H. an. Colebr. Misc. Ess. II, 213. fgg. Wilson, Sel. Works I, 292 u. s. w. Çatr. 1, 10. 26. Verz. d. B. H. No. 1364. Verz. d. Oxf. H. 186, b, 18. Gelehrte, Kaufleute, Diener Hall 21. fg. 29. 65. 72. 83. Verz. d. B. H. No. 550. 687. fgg. Verz. d. Oxf. H. 137, a, 2. 162, b, 23. 243, a, No. 601. 279, a, 41. Bhāg. P. I, LXXVIII. Sarvadarçanas. 136, 16. Mṛāṇ. 45, 10. PAÑKAT. ed. ord. 3, 11. Hit. 45, 6. नव्य° Verz. d. Oxf. H. 292, b, 8. — 14) f. ई Bez. eines von Vardhamāna verfassten Commentars Hall 21.

वर्धमानक (von वर्धमान) m. 1) eine Schlüssel von best. Form, = वर्ध- मान AK. 2, 9, 32. MBh. 14, 1927. 2539. — 2) Bez. einer best. Verbindung der Hände, = वर्धमान Verz. d. Oxf. H. 86, a, 34. fg. — 3) Bez. einer ein- best. Gewerbe treibenden Person: नटनर्तकगन्धर्वैः पूर्णैर्वर्धमानकैः । नि- त्येद्येगेश्च क्रीडद्विस्तत्र स्म परिकृषिताः ॥ MBh. 7, 2199. = श्रारतिक- हस्त (wohl श्रारत्रिकहस्त) Nilak. — 4) N. pr. einer Gegend oder eines Volkes, = वर्धमान AV. Pariç. in Verz. d. B. H. 93 (56). — 5) ein Manns- name Mṛāṇ. 26, 9. PAÑKAT. 6, 5. — 6) N. pr. eines Schlangendämons Vjutt. 86. — Vgl. पिप्पली° unter पिप्पली 3) b) am Ende, wo noch hinzuzufügen ist Çārṇ. Sañh. 2, 5, 2 und पिप्पलीवर्धमान Suçr. 2, 417, 15.

वर्धमानद्वार n. *das nach Vardhamāna führende Thor*, N. pr. eines Thores in Hāstinapura MBh. 15, 443; vgl. वर्धमानपुरद्वार 1, 4905. 3, 10.

वर्धमानपुर n. N. pr. einer Stadt MBh. 1, 4905. 3, 10. Kathās. 39, 3. 124, 105. Verz. d. Oxf. H. 155, a, 24. b, 18. PAÑKAT. 134, 2. Nilak. zu MBh. 1, 4905 erklärt °द्वार durch मुख्यद्वार, über °द्वारात् 3, 10 lässt er sich folgendermaassen aus: वर्धमानपुरं नाम ग्रामविशेषः तदभिमुखं द्वारं त-